

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 6 mars 1946 kl. 11 fm.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om ökad medverkan genom radion i propagandan för anskaffning och läsning av värdefull litteratur.

I en inom första kammaren väckt, till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 154, har herr *Persson, Ivar, m. fl.*, föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att Kungl. Maj:t hos styrelsen för AB Radiotjänst hemställer därom, att radion i större omfattning än vad nu sker måtte medverka i propagandan för anskaffning och läsning av värdefull litteratur.

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utlåtande avgivits av Aktiebolaget Radiotjänst. Utlåtandet är fogat som bilaga till utskottets utlåtande.

För egen del får utskottet anföra följande.

Av Radiotjänsts redogörelse för sin folkbildningsverksamhet framgår, att ett betydande utrymme gives åt litteraturen. Det kan icke göras gällande, att den värdefulla litteraturen därvid skulle försummas. Inom den sändningstid, som nu står till radions förfogande, upptaga litteraturkrönikor, uppläsningar o. d. ett aktningvärt utrymme. Radiotjänst medverkar även på andra sätt till ökad kännedom om värdefull litteratur. Med vidgad sändningstid och möjligheter till flera samtidiga program torde radions verksamhet i stegrad grad kunna inriktas på att gagna den bildningssökande allmänheten. Det synes därför icke vara behövt att Kungl. Maj:t riktar någon hemställan till ledningen för Radiotjänst i enlighet med motionärernas förslag.

Frågan om ökad spridning av värdefull litteratur har sitt samband med frågan om bokpriserna. Med alltför höga bokpriser minskas effekten av den propaganda för god litteratur, som bl. a. genom radion bedrivs. Spörsmålet om bokprisernas förbilligande kan emellertid icke närmare vidröras i föreliggande sammanhang.

Med hänvisning till Radiotjänsts redogörelse och vad utskottet anfört, får utskottet anhålla,

att förevarande motion, I: 154, icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 februari 1946.

På utskottets vägnar:

HERMAN ERICSSON.

Närvarande: herrar *Ericsson, Persson, Söderkvist, Fahlander, Nilsson, Sundelin och Arrhén.**

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga.

Till Första kammarens första tillfälliga utskott.

Då Första kammarens första tillfälliga utskott berett Radiotjänst tillfälle att inkomma med yttrande över motion nr 154 av herr Ivar Persson m. fl. angående »ökad medverkan genom radion i propagandan för anskaffning och läsning av värdefull litteratur», får Radiotjänst samtidigt med remissaktens återställande anföra följande.

Motionärerna framhålla, att

»radion skulle kunna på ett utmärkt sätt komplettera pressens litterära vägledning, eftersom radioapparater finnas i praktiskt taget varje hem. Litteraturkrönikor förekomma i radioprogrammet, men denna verksamhet borde väsentligt utökas. En målmedvetet ledd propaganda för anskaffning och läsning av värdefull litteratur borde ingå i radions verksamhetsuppgifter. Överhuvud taget borde radion i dessa frågor inrikta sin verksamhet så, att den kommer att gagna den bildningssökande allmänhetens intressen.»

Radiotjänst skall först lämna en redogörelse för de typer av program, som förekommit under 1945 och kunna sägas ha inneburit propaganda för anskaffning och läsning av värdefull litteratur.

Litteraturkrönikor ha hållits i genomsnitt en gång i månaden. De ha givit lyssnarna exempel på värdefull skönlitteratur, som utkommit under året. Även reseskildringar, memoarer o. dyl. av hög konstnärlig halt ha behandlats. Sammanlagt ett 70-tal böcker ha recenserats. Krönikorna kompletteras av de litterära uppläsningarna (se nedan). I särskilda föredrag behandlas även de nordiska broderländernas litteratur och vad det gäller danska och norska böcker presenteras dessa i föredrag på resp. språk.

De litterära *uppläsningarna* omfatta skönlitteratur, lyrik, filosofiska betraktelser och kulturessayer samt historiskt-biografiskt stoff. Vissa år givas även

litterärt utformade bilder av svensk natur samt reseskildringar från främmande länder.

Under år 1945 utsändes 453 litterära uppläsningar till tiden varierande mellan 10 minuter och 30 minuter; dessutom anordnades 303 kortare lyrikuppläsningar under rubriken »Dagens dikt». Den sammanlagda tiden för dessa uppläsningar var 187 timmar och 18 minuter, motsvarande 4,6 % av den totala utsändningstiden. Dessutom ha förekommit ett 50-tal uppläsningar för barn och ungdom.

Materialet till uppläsningarna har nästan undantagslöst hämtats ur böcker. Urvalet har haft det dubbla syftet att skänka lyssnarna god förströelse och att förmedla kontakt med de värden, som skönlitteraturen och den allmänt humanistiska litteraturen företräder.

455 författare ha varit representerade, därav 262 svenska, 34 finlandssvenska, 36 danska, 8 finska och 30 norska, vidare 16 amerikanska, 18 engelska, 14 franska, 13 tyska, 6 ryska och 18 övriga.

De speciella *folkbildningsprogram*, som sändes på söndagsmorgnarna kl. 9.30—10.00 vilja främst förmedla uppslag och erfarenheter mellan de olika bildningsorganisationerna. Riksstudieledarna för de statsunderstödda förbunden ha presenterat de nya säsongplanerna. Inom cirklarna aktivt verksamma deltagare ge glimtar från studiearbetets vardag, ofta i reportagets form. Fortlöpande krönikor med för studiearbetet lämplig litteratur ha påbörjats under år 1945 men även i övriga föredrag lämnas ofta utförliga litteraturanvisningar.

I *jordbruksföredragen*, i regel två varje söndagsmorgon, hänvisas ofta till facklitteraturen. Vid val av ämnen för dessa program har även uppmärksamats landsbygdens behov av intellektuell bildning genom studier och föreningsliv.

Programserier, uppbyggda med särskild hänsyn till *studiecirkelnas* (lyssnargruppernas) arbete, och ämnena valda så, att de kontrastera och äro ägnade att tillgodose olika smakriktningar hos lyssnarna ha sänts. Sålunda fullföljdes på våren 1945 *programserien Lyriken och vi*, i vilken presenterades åtta av vårt lands främsta författare från Gustaf Fröding till Birger Sjöberg. I anslutning därtill utgavs en grundbok, som även innehöll utförliga litteraturanvisningar. Den försålde i en upplaga av ca 15 000 ex.

I de litterära programmen under innevarande säsong behandlas bl. a. *arbetarskildringar ur världslitteraturen*. I samband därmed utgivnas av de förlag, som äga utgivningsrätten, en billighetsupplaga av de berörda verken.

Studiebrev med litteraturanvisningar.

Föredragen om *Den svenska skogen* åtföljdes av studiebrev med orienterande artiklar samt litteratur- och studieuppgifter. Dessa föredrag ha sedermera av Radiotjänst utgivits i bokform. Hösten 1945 påbörjades en programserie om *Den svenska jorden*. Programmen, som även ha starka reportageinslag, utkomma i bokform under våren 1946. I anslutning till serien har utgivits studiebrev, även de med litteraturanvisningar.

Vidare ha anordnats serier av teaterföreställningar, avsedda för studiecirkelar, som på detta sätt fått stifta bekantskap med flera av teaterlitteraturens främsta verk. Dessa ha i en speciell radioversion tryckts i en billighetsupplaga. *Pjäshäftena* ha åtföljts av *teaterbrev*, som dels behandlat den pjäs, som utsänts, dels pjäsens författare och hans övriga produktion. Flera av teaterbrev, t. ex. om Kaj Munk, Sigfrid Siwertz, Henrik Ibsen, Tor Hedberg, Vilhelm Moberg, Runar Schildt, ha utformats som koncentrerade författarmonografier och propagerat för läsning av diktarnas främsta verk.

För att stimulera bibliotekens utlåning av böcker, lämpliga att läsa i anslutning till radioprogrammen, utgives varje vecka en bokförteckning *Lyssna och läs*. Den utsändes numera efter framställning från Sveriges Allmänna Biblioteksförening till över 600 bibliotek. Listan distribueras även till ca 250 bokhandlare. Till de stora föredragsserierna utgivas speciella boklistor.

Slutligen kan nämnas, att i den av Radiotjänst utgivna programtidningen *Röster i Radio* införs litteraturanvisningar till de av veckans programpunkter, som särskilt kunna inbjuda till vidare studium. De kommenteras även i särskilda notiser. Då *Röster i Radio* nu utgår i en upplaga av 150 000 ex. per vecka, träffar även denna del av radions verksamhet en betydande del av den svenska allmänheten.

Av vad här anförts torde framgå, att den svenska radion inom den sändningstid, som nu står till dess förfogande, sökt medverka till »propaganda för anskaffning och läsning av värdefull litteratur».

I den mån möjlighet att öka sändningstiden beredes programledningen, särskilt om statsmakterna i enlighet med 1943 års rundradioutrednings förslag beslutar om flera samtidiga program, kan rundradions verksamhet i ännu högre grad inriktas så att den bättre »kan gagna den bildningssökande allmänhetens intressen.»

Stockholm den 18 februari 1946.

AKTIEBOLAGET RADIOTJÄNST.

Yngve Hugo.

Verkställande direktör
